

молодых ученых и аспирантов / Респ. ин-т высш. шк. Бел. гос. ун-та; Гл. ред. Я.С. Яскевич и др. – Минск, 2001. – С. 94-97. **5.** Иваненков С.П, Кусжанова А.Ж. Молодежь и патриотическое воспитание // Стredo-new. – 2002. – №3. **6.** Маркузе Г. Одномерный человек // Американская социологическая мысль: Тесты/Под ред. В.И. Добренькова. – М.: Издво МГУ, 1994. – С. 121-146. **7.** Мид М. Культура и мир детства. Избранные произведения (Пер с английского) - М.: Наука, 1988 - 429с. **8.** Попенко Я. Українська ментальність та патріотичне виховання молоді як чинники розбудови незалежної Української держави // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – Львів, 2001. – Вип. 9. – С. 122-129. **9.** Селивоненко О.Г. Патриотизм как социально-педагогическая проблема // Безопасность Евразии. – 2002. – № 2 (8). – С. 361-364. **10.** Хесле В. Кризис индивидуальной и коллективной идентичности // Вопросы философии. – 1994. – № 10. **11.** Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М., 1991.

В. Лісовський

ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В основі будь-якого суспільства лежить система цілей, яка виробляється на підставі культури системи цінностей цього суспільства.

Патріотизм, патріотичне виховання - це на сьогодні актуально як для держави, так і для суспільства в цілому. Політичні негаразди у державі призвели до втрати значення таких рис суспільної свідомості як честь, обов'язок, відійшли на другий план ідеали любові до Вітчизни і до людей, що було характерно для старших поколінь.

Політичні та соціальні процеси, що відбуваються в Україні і спрямовані на утвердження демократичних засад розвитку держави, зумовлюють необхідність відповідних змін у всіх сферах розвитку суспільства. Подолання негативних тенденцій можливе тільки при активній участі держави, при розробці чітких форм і методів роботи. В іншому випадку народ залишається без історичної перспективи, свого історичного досвіду і як наслідок зречений на нещастя [1]. Патріотизм являє собою свого роду моральний фундамент суспільної і державної будівлі, опору його життєспроможності, одна із першочергових умов ефективності функціонування системи соціальних і державних інститутів. Патріотизм можна віднести до вищих форм проявлення духовності. Духовність та культура – це ті поєднуючі складові суспільства, виражені у вигляді моральних цінностей і традицій. Поєднання духовності з індивідуальною свідомістю називається совістю. В умовах ідеологічного вакууму завжди спостерігається криза духовності як криза довіри і розбрату суспільства. Побудова державних відносин, їх усвідомлення повинно відбуватися тільки через призму духовно-історичних традицій, прийнятних для всіх його громадян. Цей синтез повинен стати

контуром української національної ідеї, яка виражає систему цінностей для об'єднання всього народу, але при цьому не ігнорувати традиції регіонів, держави, які встановлювались споконвічно. Тому держава і суспільство повинні бути зацікавлені в підтримці цінностей, сприятливих для суспільного розвитку. Це значить, що треба активно закладати національні засоби на підтримку духовної сфери країни [2].

За останні роки Президент України, Верховна Рада України, Кабінет міністрів України не раз поверталися до проблем патріотичного виховання. В суспільстві засвоєння патріотичних цінностей і норм життя – це перш за все об'єктивний, керований процес. В Україні патріотизм повинен бути введений в ранг національно значимої і об'єктивно необхідної цінності, тому що він являє собою одне з найбільш глобальних людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями.

Патріотичне виховання молоді повинно здійснюватися за такими **напрямами:**

- *державний* — базується на забезпеченні державою системи героїко-патріотичного та патріотичного виховання;

- *соціальний* — ґрунтується на вивченні норм моралі, їх дотриманні, виховання шанобливого ставлення до культури, історії, мови, звичаїв і традицій українського народу;

- *військовий* — передбачає вивчення військової історії України, основних зразків техніки і озброєння Збройних Сил України, підвищення фізичної загартованості в інтересах підготовки до захисту Вітчизни;

- *психолого-педагогічний* — ґрунтується на вивченні психологічних особливостей молоді, урахуванні їх у процесі підготовки юнаків до військової служби;

- *правовий* — передбачає формування глибоких правових знань, прищеплення високої правової культури [3]. Метою формування і розвитку патріотичних якостей громадян України повинно стати поетапне досягнення такого духовного і культурного рівня стану українського суспільства, яке забезпечить повне виконання всіх завдань військового захисту Батьківщини. Головним завданням для досягнення указаної мети повинно стати створення і розвиток системи формування військово-патріотичних якостей (військово-патріотичного виховання). У практичному руслі це означає відродження системи патріотичного виховання зі всіма її компонентами: історико-патріотичне, героїко-патріотичне та військово-патріотичне. Щоправда, кожний з компонентів вирішує специфічні завдання: - Історико-патріотичне - виховання гордості за свій народ, наслідування його трудових і культурних традицій;

- Героїко-патріотичне – формування готовності до подвигу в ім'я Батьківщини, маючи на увазі подвиг миттєвості, пориву, та подвиг повсякденної праці;

- Військово-патріотичне – підготовка до військової служби, наслідування традиціям Збройних Сил України [4]. Основним інститутом, що забезпечить організацію і функціонування всієї системи формування патріотичних

якостей має стати держава, але важливу роль повинні відіграти і інші складові патріотичного виховання, такі як сім'я, школа, армія, громадські організації. Базовим інститутом в системі формування патріотизму є сім'я. Саме в ній створюється психологічна основа орієнтації майбутнього громадянина, закладаються перші поняття про „Малу Батьківщину”. Головною метою школи та вищого навчального закладу є формування і розвиток високоінтелектуальної, свідомої особистості з громадською позицією, готовою до конкурентного вибору свого місця в житті [5]. Національною програмою патріотичного виховання населення, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства поставлено ряд завдань: утвердження високих моральних цінностей, політичної культури та трудової моралі, збереження повноцінного фізичного розвитку дітей і молоді, попередження злочинності, запобігання інформації, що містить у собі елементи національної поведінки, насильства, жорстокості, порнографії, та ін. Характер виховання повинен передбачати глибоке розуміння вихователем природи вихованця, їх індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості, турботі про її гармонійний розвиток, встановлення взаємин співробітництва навчально-виховному процесі. Пріоритетним є всебічний та гармонійний розвиток особистості, яка здатна до саморозвитку, самовиховання і самореалізації, у своїй діяльності керується загальнолюдськими цінностями, глибоко розуміє традиції свого народу [6].

У процесі організації патріотичного виховання рекомендується дотримуватись таких **принципів**:

- національної спрямованості – передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу;

- гуманізації виховного процесу – вихователь зосереджує увагу на дитині як вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості й можливості, стимулює свідоме ставлення до своєї поведінки, діяльності, патріотичних цінностей;

- самоактивності і саморегуляції – сприяє розвитку у вихованця суб'єктних характеристик; формує здатність до прийняття самостійних рішень;

- культуровідповідності – передбачає єдність патріотичного виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями;

- полікультурності – інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, формування у дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до культури, мистецтва, вірування інших народів;

- соціальної відповідності – обумовлює необхідність узгодженості змісту і методів патріотичного виховання реальній соціальній ситуації, в якій організовується виховний процес [7]. Патріотизм в Україні традиційно завжди мав духовні корені, насичені Православною вірою, яка нас учить «любить Отечество своё, как родную мать», а якщо треба буде, то захищати його до останньої краплі крові [8].

На нашу думку, фактори які негативно впливають на формування військово-патріотичних якостей у молоді наступні:

1. Відсутність державно орієнтованої моделі формування патріотизму;
2. Невизначеність, розмитість змісту, відсутність теоретично розроблених основ формування військово-патріотичних якостей.

3. На початковій стадії становлення української державності реалізовувалась матеріальна модель суспільства, яка повністю ігнорувала духовну єдність поколінь і спільну культурну спадщину, ідеологічний аспект, виражений в переконаннях і поглядах, що має ціннісну основу. Як результат, сучасне покоління української молоді в останнє десятиліття за основними показниками розвитку відчутно уступає попереднім.

4. Нерозуміння всієї складності і протиріччя діяльності по формуванню військово-патріотичних якостей без врахування духовної єдності поколінь і спільного загалу культурної спадщини.

5. Негативний характер соціально-педагогічного впливу засобів масової інформації на молодь [9].

Основними державними механізмами формування військово-патріотичних якостей підростаючого покоління України мають бути:

1. Удосконалення нормативно-правової бази патріотичного виховання : підготовка нормативно-правових актів з питань військово-патріотичного виховання , внесення змін в законодавство відповідно до вимог сьогодення;

2. Активізація діяльності органів державної влади і громадських організацій в сфері формування військово-патріотичних якостей:

- забезпечення системності патріотичного виховання; об'єднання і координація зусиль центральних і місцевих органів влади в роботі по військово-патріотичному вихованню;
- виховання культури поведінки, поваги до старшого покоління, правової свідомості, турботливого ставлення до природи;
- активне залучення до формування військово-патріотичних якостей у учнівської молоді ветеранських громадських організацій, використання їх досвіду і духовного потенціалу з метою збереження і примноження славних бойових і традицій нашого народу.

3. Формування науково-теоретичних і методичних основ формування військово-патріотичних якостей:

- здійснення заходів по розширенню фактографічної бази історичних подій, публікацій нових архівних документів, видання військово-історичної літератури, мемуарів, довідкових матеріалів про досягнення України, серій книг військово-патріотичного направлення;
- систематичне проведення науково-практичних конференцій, семінарів з зазначеної тематики;
- створення на базі кращих наукових установ і закладів освіти експериментальних центрів для проробки виховних інноваційних технологій, розповсюдження передового досвіду роботи.

4. Посилення ролі сім'ї в процесі формування військово-патріотичних якостей учнівської молоді:

- підвищення педагогічної культури батьків, зокрема шляхом підготовки нових програм і підручників з питань героїко-патріотичного виховання.

5. Інформаційно-пропагандистське забезпечення військово-патріотичного виховання учнівської молоді:

- розробка рекомендацій про посилення героїко-патріотичної направленості програм радіомовлення та телебачення, матеріалів друкованих засобів масової інформації;
- активна протидія ідеям, що фальсифікують історію України і її діяльність[10].

Як висновок, патріотизм складає найважливішу ціннісну основу будь-якого демократичного суспільства і виступає не лише інтегруючим початком, а й суттєвим внутрішнім мотивом для саморозвитку і розкриття всіх потенціальних соціальних можливостей в духовній, економічній і соціальній сферах життя суспільства. Історія України являє собою нерозривне переплетіння трагічного і героїчного і не тільки не підлягає забуттю, а повинно служити головним стержнем в діяльності всіх суб'єктів патріотичного виховання. Не підлягає сумніву сама можливість формування єдиного, - прийнятного для Сходу і Заходу України, героїко-патріотичного фундаменту в умовах переходу від одного суспільно-політичного стану до іншого, коли суспільство розколоте за соціально-економічними, ідеологічними, соціально-політичними основами.

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Дошкільне виховання. – 2003. – № 2. – С. 3-2. Вдовенко Н. Національна культура як необхідна складова багатогалузевої системи патріотичного виховання студентів // Коледжанин. – 2004. – №4. – С. 18-21. 3. Ясев Г. Державна програма патріотичного виховання населення: Пропозиції Державного комітету України у справах ветеранів та проект Програми // Світ дитячих бібліотек. – 2003. – №2. – С. 4. 4. Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді // Державний вісник України. – 2002. – №21. – С. 15-19. 5. Бех І., Чорна К. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді // Світ виховання. – 2007. – №1 (20). – С. 23-34. 6. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1999 року №1697: Національна програма патріотичного виховання громадян, формування здорового способу життя, розвитку духовності та зміцнення моральних засад суспільства // Директор школи. – 2003. – №29-32. – С. 16-18. 7. Дубина М. Руденко Ю. Патріотичне виховання молоді // Освіта України. – 2006. – №8. – С. 5. 8. Сироватський С. Роль і значення православ'я у патріотичному і громадянському вихованні молоді в Україні: Духовні цінності // Православний вісник. – 2004. – № 1. – С. 55-64. 9. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави // Рідна школа. – 2001. – № 2. – С. 9-14. 10. Постанова

Верховної Ради України від 22 травня 2003 року №865-IV: про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сфері національно свідомого патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку // Голос України. – 2003. – 6 червня. – С. 7.

Н. Шеремко

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ФУНКЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Вплив засобів масової комунікації (преси, радіо, телебачення) на життя як суспільства в цілому, так і окремої особистості був та залишається предметом дискусії соціологів і політологів. Завдання, функції та ефективність медіа досліджуються різними науковими школами, втім роль ЗМК у сучасному суспільстві важко переоцінити. На сьогодні інформація значно впливає на суспільне життя, у тому числі на сучасні політичні процеси.

При вивченні проблеми політичної соціалізації зазвичай звертаються до двох основних принципів. Першим з них є «принцип первинності», відповідно до якого найкраще засвоюються ті цінності, які закладаються ще в дитинстві. Другим є «принцип структурності», суть якого полягає в тому, що первинне засвоєння знань структурує вторинне. Це й обумовлює основну увагу дослідників, зосереджену переважно на родині і школі як агентах політичної соціалізації. При такому підході увага концентрується на тому, чому навчаються в дитинстві. Однак актуалізується значення таких агентів соціалізації, як групи однолітків, релігійні організації і засоби масової комунікації. Їх вплив на політичну соціалізацію не обмежується дитячим віком, а продовжується все життя. Основною метою статті є дослідити діяльність ЗМК як агентів політичної соціалізації та проаналізувати особливості реалізації ними функції політичної соціалізації у сучасному суспільстві.

Як суспільно-політичний інститут, мас-медіа відіграють особливу роль у політичній системі суспільства. ЗМК - інформаційно-пропагандистський комплекс, який, з одного боку, забезпечує політичну комунікацію, виступаючи або посередником між владними структурами, або самостійним політичним суб'єктом; а з іншого - зберігає та розповсюджує культурну спадщину суспільства, здійснює соціалізацію індивідів, в тому числі політичну. Власне однією з важливих функцій мас-медіа є функція політичної соціалізації. Але виділити та зафіксувати ефективність впливу засобів масової комунікації на цей процес у чистому вигляді неможливо, оскільки формування особистості відбувається під впливом великої кількості факторів - родини, школи, оточення, релігійних установ тощо. Тому найбільш популярною є точка зору, згідно з якою кінцеві цілі діяльності масової комунікації замінюються низкою проміжних цілей.

Під ефективністю масової комунікації ми розуміємо відповідність